

Kako radi Gospodarska Sloga

ORGANIZACIJA

Gospodarska Sloga je gospodarska grana hrvatskog seljačkog pokreta. I ako je po svojoj formi druga, po svom radu i sadržini ona je jedinstvena u zemlji. Slične organizacije nema u državi. Ona djeluje podpuno slobodno i neovisno.

Osnova rada Gospodarske Sloge su njena mjestna povjereništva. U svakom mjestu, gdje ima članova Gospodarske Sloge, osnovano je povjereništvo. Na čelu povjereništva stoji mjestni povjerenik s odborom od četiri do šest osoba. Povjerenika i odbor biraju svake godine svi članovi Gospodarske Sloge s područja povjereništva. Takovih povjereništava ima u svim hrvatskim zemljama blizu 6.000.

Sva mjestna povjereništva pojedine obćine povezane su u obćinsko povjereništvo. Na čelu obćinske organizacije Gospodarske Sloge stoji obćinske povjerenik. Njega biraju mjestni povjerenici s područja obćine. Zadaća mu je, da vrši kontrolu nad radom mjestnih povjereništava. Uz njega postoji i odbor obćinske organizacije Gospodarske Sloge, koji se sastoji od svih mjestnih povjerenika s područja obćine. Obćinskih povjerenika ima oko 500.

Sve mjestne i obćinske organizacije na području čitavog kotara povezane su u kotarsku organizaciju Gospodarske Sloge. Na čelu kotarske organizacije je kotarski povjerenik. Njega biraju svi povjerenici s područja čitavog kotara. Njegova je dužnost povezivati mjestna povjereništva međusobno. On je ujedno i delegat za glavnu godišnju skupštinu Gospodarske Sloge.

Sav rad organizacije Gospodarske Sloge povezan je u Središnjici. Ona upravlja čitavim poslovanjem

svih svojih organizacija, pa je njezin rad podijeljen u glavnom na dvije: na organizacioni i gospodarski rad. Kotarskih povjerenika ima 120.

RAVNATELJSTVO

Ravnateljstvo Gospodarske Sloge sastoji se od 33 člana, koje svake godine na glavnoj godišnjoj skupštini biraju svi kotarski povjerenici, koji su ujedno i delegati za glavnu godišnju skupštinu. Ravnateljstvo je odgovorno za čitav rad Gospodarske Sloge, s jedne strane prema članovima, a s druge prema postojećim zakonskim propisima. Kako je ravnateljstvo preveliko, to ono ne može obavljati sav posao uprave Gospodarskom Slogom, jer se ne može zbog velikog broja članova, koji su iz svih krajeva Hrvatske, redovito sastajati. Zato ravnateljstvo na svojoj prvoj sjednici, koju održava neposredno nakon glavne godišnje skupštine, izabere između sebe poslovni odbor od 12 osoba, koji se sastaje najmanje svakog mjeseca jedamputa, a po potrebi i češće, te stvara sve odluke za rad ove organizacije.

UREDNI

Da se sve članove obavijesti o zaključcima poslovnog odbora, te da se ti zaključci provedu u djelo, brine se poslovnica Gospodarske Sloge. U toj poslovnici radi danas 40 namještenika, preko kojih se odvija čitavo organizaciono i gospodarsko djelovanje Gospodarske Sloge. Središnjica radi sa sistemom jedne blagajne, a više knjigovodstva. Svoju blagajnu ima kod »Sloge« hrvatske gospodarske zadruge, koja je štedna i kreditna ustanova, a ima zajedničke prostorije s Gospodarskom Slogom.

U Središnjici organiziran je i »Zavod za proučavanje seljačkog i narodnog gospodarstva«. Ovaj Zavod sakuplja i sređuje podatke iz života seljačkog naroda, te rezultate sređuje i sprema za publiciranje. Na temelju rezultata tog rada Zavoda usmjeruje se i rad čitave Gospodarske Sloge.

Članovi Gospodarske Sloge mogu biti pravne i fizičke osobe. Prema tome ima izravnih i neizravnih članova. Izravnih članova ima danas već blizu 200.000, dočim je neizravno učlanjen u Gospodarsku Slogu čitav hrvatski narod. Sve upravne občine, te velik dio zemljišnih zajednica, zadruga i organizacija hrvatskog seljačkog naroda učlanjene su u Gospodarsku Slogu. Upravne občine — članice Gospodarske Sloge — povezane su u »Zajednicu upravnih obćina«, koja djeluje također pod upravom i u okviru Gospodarske Sloge.

Zadruge, koje djeluju zajedno s Gospodarskom Slogom, te koje se osnivaju u raznim hrvatskim krajevima, organizirane su u »Savez Zadruga Gospodarske Sloge«. Taj je Savez prvenstveno osnovan zbog toga, da se Gospodarska Sloga podpuno osamostali, ne samo prema vlastima, nego i prema postojećim zadružnim savezima, jer se Gospodarska Sloga po svom radu razlikuje od svih postojećih zadružnih organizacija. Kod osnutka okupio je ovaj Savez oko sebe zdrave i nezadužene zadruge, koje su dobro gospodarski djelovale. Danas pristupaju u taj Savez one zadruge, koje su osnovane od povjereništva Gospodarske Sloge tamo, gdje se je za to pokazala potreba.

Gospodarska Sloga osnovana je za najteže gospodarske depresije, na osnivačkoj skupštini održanoj dne 5. srpnja 1935. god. u Zagrebu. Ona je nikla iz gospodarske nužde na

poticaj seljačtva iz raznih krajeva, koji su tražili, da se povede organizirano računa o potrebama seljačkog naroda. Da Gospodarska Sloga izvršuje svoju dužnost vidi se već po tome, što se u tri i po godine okupila oko ebe toliki broj članova.

DJELOVANJE

Organizacioni rad Gospodarske Sloge sastoji se u glavnom u buđenju razumijevanja o potrebi i značenju gospodarske organizacije. Ovaj rad vrše mjestni povjerenici Gospodarske Sloge, zatim obćinski i kotarski povjerenici, organizatori — činovnici Središnjice, te nadzornici, koje Središnjica postavlja u raznim hrvatskim krajevima.

Djelovanje Gospodarske Sloge kreće se u dva smjera: gospodarski rad i gospodarska borba.

Gospodarski rad je obći, a sastoji se u tome što Gospodarska Sloga izpituje prilike u raznim hrvatskim krajevima, pa organiziranim nastupom naroda djeluje na usavršavanje seljačkih gospodarstava. Na tom području našeg rada najznačajniji je rad organizacija hambara Gospodarske Sloge, kojima je prvenstvena zadaća osigurati svakom gospodarstvu potrebno sjeme u svakom slučaju, pa i za najlošijih godina. Daljnja zadaća ovih hambara, koja će se postići tokom godina leži u tome, da se narod oslobodi od potrebe zelenaškog kredita.

Važni obći rad je organizacija zajedničkog cijepljenja stoke protiv zaraznih bolesti. Do sada su samo najbolji gospodari mogli dati cijepiti stoku, jer je cijepljenje bilo skupo. Sada cijepe čitava sela, svi gospodari, čime se prišteđuje znatan dio narodne imovine, koji je do sada propadao.

Organizirani gospodarski rad vrši se nadalje na području voćarstva i povrtljarstva. Nabavljaju se

gospodarski strojevi i umjetna gnojiva. Upućuje se narod na bolje obrađivanje zemlje. Grade se nasipi, kopaju odvodni kanali, popravljaju ceste i grade putevi. Sve to radi sam narod po uputama Središnjice, a pod vodstvom svojih povjerenika.

Iz ovih obćih pokreta za usavršenje seljačkih gospodarstava prelazi Gospodarka Sloga na konkretan rad, koji nalazi svoje ostvarenje u lokalnim zadružnim jedinicama, koje su obćenite proizvađačke, ili specijalno mljekarske, stočarske, za osiguranje stoke, livadarske, vinogradarske, uljarske, povrtljarske, voćarske, pčelarske i t. d. Osim tih lokalnih zadruga postoje tri zadružne Središnjice i to: Središnjica Mljekarska zadruga, Skladište Seljačkih zemaljskih proizvoda Gospodarske Sloge i vinarski podrum članova G. S. Sve ove zadruge povezane su u napred spomenutom Savezu Zadruga Gospodarske Sloge.

U tom gospodarskom radu nije obuhvaćena samo proizvodnja, nego i nabave potrebne robe za seljačka gospodarstva. Ovaj rad bio je u početku obći, jer su povjerenici za članove tražili najjevtinijeg dobavljača, kod kojega su tada čitava povjereničtva zajednički kupovala. Ove zajedničke nabave poprimaju po malo konkretnu formu, te se kristaliziraju u nabavljačkim zadrugama, koje su također povezane u Savezu Zadruga Gospodarske Sloge.

Sve ove zadruge stoje pod izravnim nadzorom povjerenika i čitavog naroda.

GOSPODARSKI POKRETI

Gospodarska borba, koju provodi narod u okviru Gospodarske Sloge sastoji se u raznim pokretima. Prvi takav pokret bio je sajamski, kada je organizirano seljačstvo spriječilo opadanje cijena upravo u času kada su cijene stoci bile u naj-

jačem opadanju. To je bilo zimi od 1935. na 1936. godinu, kada je izvoz stoke u Italiju bio obustavljen, a zbog pomanjkanja krme narod je bio prisiljen dogoniti stoku na sajam. To se postiglo ograničenjem dovoza stoke na sajmove, određivanjem minimalnih cijena dogovorno između samih seljaka, te postavljanjem sajamskih povjerenika, koji su pazili da nitko ne prodaje izpod dogovorene cijene.

Jednake obće pokrete vodili su seljaci organizirani u Gospodarskoj Slogi z aukidanje, odnosno sniženje gradskih i obćinskih daća: uvoznine, vagarine i pijacovine.

Značajni su pokreti poljoprivrednih radnika članova Gospodarske Sloge, zatim šumskih radnika i kirijaša, koji su išli zatim, da poprave radne uvjete ovih radnika.

U tim pokretima bilo je znatnih uspjeha, no nikakovo konačno stanje nije postignuto, jer se moraju neprestano obnavljati.

U ovom dijelu nastojanja Gospodarske Sloge moramo spomenuti i pokrete, koji nemaju obćeniti karakter, nego se vrše regionalno prema potrebama kraja. Tako je narod provodi negdje pokret za vunu, za vino, janjad, uljanu repicu, cikorijino korijenje, šećernu repu i t. d.

GOSPODARSKI PLAN

Do sada spomenuti pokreti vrše se prema časovitoj potrebi, kako je nameće životne stvarnosti. Oni su posljedica nužde, koja teško pritište seljačko gospodarstvo. Kraj tih pokreta iz nužde Gospodarka Sloga misli i na budući rad, koji će se bezuvjetno morati voditi po planu. Izradbu ovog plana po kojem će se razvijati budući rad Gospodarske Sloge preuzeo je na sebe Zavod za proučavanje seljačkog i narodnog gospodarstva, koji smo već naprijed spomenuli. S tim u vezi ovaj zavod

prvenstveno ispituje život i potrebu naših sela, pa podatke koje ovako sakupi sređuje i naučnim putem stvara iz njih zaključke za budući rad.

Zajednica upravnih občina okupila je u Gospodarsku Slogu sve hrvatske seljačke občine, koje po njenim direktivama donošaju u principielnim pitanjima potpuno jednake zaključke. Nastojanje ove zajednice jest pripremiti uvjete, da se iz hrvatskih upravnih občina mogu stvoriti gospodarske občine, prema programu hrvatkog seljačkog pokreta. Zajednica im daje sve potrebne pravne savjete i upute o tehničkom poslovanju, kako občinske

uprave ne bi bile ovisne o savjetima i samovolji občinskih službenika.

SAVJETOVANJA

Članovi Gospodarske Sloge obraćali su se u mnogo slučajeva na Središnjicu zbog pravnih savjeta, tražeći često i zaštitu od nepravilnih odluka vlasti. U takovim slučajevima Gospodarska Sloga posredovala je s uspjehom.

Rad Gospodarske Sloge je svestran. On je neprestana borba za gospodarsku neovisnost i gospodarski napredak. Taj rad ujedno znači i kontrolu naroda nad djelovanjem svih gospodarskih i javnih ustanova koja do sada nije postojala.

Gospodarske prilike kotara Prelog

Ukupna površina koju zauzima kotar iznosi 54.620 kat. jutara ili 31.432 hektara. Gustoća žiteljstva je vrlo velika, jer dolazi na km² 143 žitelja.

S jedne strane velika gustoća žiteljstva, a s druge vrlo nizke cijene gospodarskih proizvoda čine, da gospodarske prilike nisu povoljne, te je narod prisiljen, da traži zarade dobrim dijelom i izvan kotara, i to ili kao sezonski poljoprivredni radnik u Slavoniji i Vojvodini, ili kao radnik po gradovima (naročito u Beogradu kamo odlaze žene i djevojke), i na gradnji željezničkih pruga.

Od ukupne površine kotara 31.432 hektara otpada na oranice i vrtove 14.610 hektara ili 46 i pol % ukupne površine kotara, odnosno 72% od obradive površine. Livada ima 5.460 hektara ili 17.3% ukupne površine ili 27% od obradivog tla.

Razmjerno ima veliki broj pašnjaka, te njihova ukupna površina obasije površinu od 4.896 hektara ili 15% ukupne površine. To su izključivo pašnjaci urbarskih i mjestnih občina, a karakteristično je za Donje Međimurje, da se ti pašnjaci nisu do sada dijelili, a i nema izgleda da bi se u najkorijoj budućnosti dijelili. Još pred rat podjeljene su jedino pašnjačke površine sela D. Kraljevec.

Šuma ima relativno malo i to 3.830 hektara ili 12% od ukupne površine. Te šume se nalaze u glavnom uz vodotok rijeke Drave, te se sastoje gotovo izključivo od mekanog drva kao jalša, vrba, jagnjed, a tek nešto malo akacije. Ranije je bilo daleko više šuma, te je dio takozvani »Murščak« bio sav pod šumom, a sada su te šume usljed nestašice zemlje te velike gustoće žiteljstva gotovo posve izkrčene, te pretvorene u poljoprivredno tlo.